

" MADENCİLİĞİMİZE İLİŞKİN"

Bokuz Eylül Üniversitesi profesörlerinden Prof. Dr* Altan GÜMÜŞ Madenciliğimiz'le ilgili görüşlerini JMO'ya bildirmiştir. Şubat ayı İçinde pek çok öğretim üyesinden "Türkiye Madenciliği" ile İlgili görüş ve düşüncelerini bir yazı ile JMO'ya bildirmeleri istenmişti. Bu isteğe tek yanıt Prof. Dr, Altan GÜMÜŞ'ten geldi. GÜMÜŞ'ün Türkiye Madenciliği'nde gördüğü sorun ve önerdiği çözümleri açıkladığı yazısını olduğu gibi yayımlıyoruz.

"Madenciliğimizle ilgili olarak 8,2,1992 tarih ve 68/004/1 sayılı yazınızla istenen görüşlerim aşağıdadır,

A) Madenciliğimizin en önemli sorunları, yeraltı servetlerinin gerektiği gibi işletilmemesi ve değerlendirilmemesi konularında odaklanmaktadır

-Gerek kamu kesimi gerekse özel sektör yeterince teknik eleman (Jeo., Mad_m Harita Mühendisleri) kullanmamaktadır*

-Madenlerin brüt veya yan İşlenmiş (öğütülüp elenmiş v.b*) dış satımlarında; ülke çıkarlarından çok kişi ve kuruluşların kendi çıkarlarını düşünmesi ve dolayısı ile de diğer ülkeler ile rekabet yapacağına, birbirleriyle rekabet ederek dışa karşı fiyatların düşmesine neden olmaktadırlar,

-Aramalara özellikle Özel sektörün yeterince eğitmemesi, arama

için yapılacak harcamaların heba edilmiş bir yatırım olarak görmeleri. Bu nedenle, aramaların gerektiği gibi yapılmasını zorlayıcı önlemler alınmalı, bunun gerçekleşmesi İçin de Maden Fonu'ndan sübvansiyon sağlanmalıdır,

-Küçük maden üreticilerinin desteklenmesi^ üretimlerinin kurulacak bir maden ofisi vasıtasıyla değerlendirilmesi, Toprak Mahsul* leri Ofisi gibi, gerekmektedir.

-Madenlerin arama ve ön işletme dönemlerinde en az birer kez, işletme döneminde her yıl denetlenmesi gerekir. Bunun için gerekli elemanın yeterli olduğu inancındayım. Zira ülkemizde odalarına kayıtlı 5.000 jeoloji müh., 5*000 de maden müh. varken; her coğrafik bölgesinde birden fazla, hatta İkidenden fazla jeoloji ve maden mühendisleri yetiştiren üniversitelerinde konuya ilişkin hocalar bulumaktayken ; gene bölgelerde MTA'nın bölge teşkilatları mevcutken, bunların harekete geçirilmeyişi veya * Eleman bulunamaz " ön yargısı çok şaşırtıcıdır,

B) Maden mevzuatının aksayan yanı BÜROHRASFdir. Ormanla, ziraatla ve köylülerle olan ilişkiler bir yana, doğrudan Maden Dairesi ile olan ilişkiler bile son derece güç koşullarda yürümekte, inanılmayacak zaman kaybına neden olmaktadır. Merkezîyetçi bir çalışma düzeni İçinde madenlerin gerektiği gibi değerlendirilmesi

düşünülemez. Kişilerin en basit bir sorun İçin (Örneğin bir demir ya tağı için analiz raporunun Fe2Ö3 biçiminde verilmiş olmasının kabul edilmemesi gibi) Ankara*ya gelip gidilmesi zorunda bırakılmaları, işletmenin durmasına neden olabilmektedirjvedilikle yapılması gereken bir husus bölge ve il teşkilatlarının kurulmasıdır.

C) Maden Yasasının Temel Felsefesi, yeraltı servetlerinden azami düzeyde yararlanılmasını sağlamaktır. Yeraltı servetlerine sahip olmayan veya sahip olup da yararlanamayan veyahut da yeterince değerlendiremeyen ülkeler, diğer ülkelere karşı kuvvetli ve saygıdeğer olamazlar, onlara bağımlı olmaksızın kurtulamazlar»

Bu temel felsefe hic bir zaman merkezîyetçi bir zihniyet ve bürokrasinin katı kuralları içinde gerçekleşemez. Bu nedenle yurt sathına yayılma, düzenli ve objektif denetim (yürürlükteki yasaya göre 6 ay İçinde üretime geçmeyen kaç işletmenin ruhsatı iptal edilmiştir), bürokrasinin minimuma indirilmesi kaçınılmazdır.

D) 3213 sayılı Maden Yasası üzerindeki görüşlerime gelince: yürürlükte olan bu yasa maddeleri ve ilgili yönetmelik maddelerine mm uyulması, keyfi ve kişisel uygulamalara baş vurulmaması, yasa ve yönetmeliklerde belirtilmeyen isteklerde bulunulmaması koşul-

lan ile 3213 sayılı Maden Yasasının, bazı maddelerinin değiştirilerek* bir kısım da yenilerinin eklenmesi ile uygulanmasına devam edilmesi yanlışıym,

Özellikle, harçlar» teminatlar ve geciken raporlarla ilgili uygulamalar son yıllarda tümü ile keyfi kararlar sonucu büyük güçlükler yaratmış* ve ne zaman tekrar açılacağı belirsiz sayısız ruhsat sahası düşürülmüştür.

Ayrıca hiçbir şekilde islenir tenor ve rezervin bulunmadığı cevherler için bile işletme ruhsatı verilmesi gibi çarpıklıklar kişisel yorum ve keyfi kararlarla oluşturulmuştur.

Yeni düzenleme ile keyfi ve kişisel yorumlara yer vermeyecek anlatım biçimleri 3213 sayılı yasaya daha objektif bir işlerlik kazandıracaktır.

- Yasanın 2, maddesindeki madenler, METALİK MADENLER, ENDÜSTRİYEL HAMMADDELER, MERMER ve DÖŞEME TAŞLARI, ve YAKITLAR olarak gruplandırılmıştır. Ruhsatlar da bu 4 grup üzerinden verilmelidir,

- Özellikle Endüstriyel Hammaddeler grubu içine alınacak yeni maddeler çeşitlenmiş ve çoğaltılmıştır. Örneğin Tras gibi, taş ocağı olarak işletilen çimento hammadesi maden yasası kapsamına muhakkak alınmalıdır,

- Bu tür bir gruplama " AhOs " % sinden kaynaklanan problemleri tümüyle ortadan kaldıracaktır.

- Ruhsatlar her aşamada devredilebilmelidir.

- Düşen sahaların otomatik olarak aramalara açılması gerekir. İlanla duyurulur ve belli bir süre içinde başvuranlar arasından açık artırma ile ruhsat verilir. Aksi takdirde binlerce saha aramalara açılmasını yıllardan beri beklemektedir.

- Faaliyetleri denetim şarttır. Her ruhsat döneminde arama ve benzeri çalışmaların yapılıp yapılmadığı ayrıca da hazırlanan ara raporu ve projelerin gerçekleşme bağdaşım bağdaşmadığı saptanmalıdır,

- Harç ve teminatların azaltılması gerekir, 1992 rayicine göre 2,000 hektarlık bir saha için : Madenciye düşen külfet aşağıdadır:

Arama ruhsatı : 12,000,000 TL.

Ön iş.ruhsatı : 30,000.000 TL,

İşletme ruhsatı : 48,000,000 TL.

Bu durumda küçük madenciden söz edilmeyeceği açıktır. Bu da maden arama ve işletmeciliğinin belli kişi ve kuruluşlarca yapılacağı veya yapılma zorunluluğu anlamına gelir. Halbuki çok büyük yataklardan ziyade küçük tonajlı yeraltı servetlerine sahip ülkemizde, maden arama ve işletmesinin yaygınlaştırılması, birçok yatakların ortaya çıkarılıp değerlendirilmesi açısından ulusal yarar sağlayacaktır. Harç ve teminatlarla daha başlangıçta bu yaygınlaştırmanın engellenmesi, madencilikte tekelleşmeyi körükleyecektir,

-Uygulamada maden ruhsat taleplerinde sahanın hektar olarak sınırlandırılmaması (Mermerler hariç) büyük sorunlar yaratmıştır, Bir kişi veya kuruluşun 10,000

lerce kilometrekarelik alanları kapatmak için başvurduğu gerçektir. Bu kadar geniş alanlardaki cevherlerin bir kişi veya kuruluşça değerlendirilmesi olanak dışıdır, O halde bu durumda bir veya birkaç maden değerlenmiş olacak diğerlerine el bile sürülmeyecektir. Eski yasada olduğu gibi ruhsat sahalarının sınırlı olarak talep edilmesi ve bunun da 2.000 hektar'ı aşmaması gerekir, yarar da vardır,

- Yasaya, işletme sırasında en az bir jeoloji mühendisi bulundurma zorunluluğu getirilmelidir, İşletmeye başlamış bir maden yatağının sanki hiçbir jeolojik sorunu olmayacak düşüncesine tümü ile karşıyım. Bilakis ayrıntılı jeolojik problemler işletme süresinde ortaya çıkar ve hemen de çözüm ister,

- İşletme projelerinin hazırlanmasında da gene maden mühendisi ile birlikte bir jeoloji mühendisinin de görev alması gerekir, Projelerdeki jeolojik ve metalojenik bilgiler jeoloji mühendislerine aittir. Projedeki bu bilgiler projeyi hazırlayanlar arasında jeoloji mühendisi yoksa, ancak alıntı veya çalıntı biçiminde yorumlanmalıdır.

Madencilüğümüzle ilgili olarak bir kısım noktalarda yardımcı olabilmiş isem mutluluk duyacağıma emin olabilirsiniz. Saygılar sunar başarılar dilerim.

ProL Dr, Altan GÜMÜŞ"